

Panama'dan Mektup Var **PARAVAN ŞİRKETLERİN KARANLIK YÜZÜ**

Dr. Yılmaz Argüden:
"Çürük Elmaları Ayıkla, Kasayı Kurtar"

Gelmez Yola
Gidiyoruz

Etik Olmayana
Yatırım Yok!

Peki
Düzenleyici
Otoriteler,
Şeffaf mı?

Panama'dan Mektup Var **PARAVAN ŞİRKETLERİN KARANLIK YÜZÜ**

27

Pink Floyd'un "Dark Side of the Moon" albümünü sanırım bilmeyenimiz yoktur. Albüm topluma zararlı olan eylemleri, insanların tatminsiz hayatlarını ve tüm bunların sonucunda ortaya çıkan cinnet halini olağanüstü bir söz ve müzikaliteyle anlatır. Albümdeki "Money" şarkısı ise hırs ve açgözlülük ile servete sahip olmanın daha iyi bir yaşam getireceği aldatmacasına değinir. Dark Side of the Moon albümüne bu makalenin sonunda dönmek üzere, şimdi Panama Belgeleri'nin karanlık tarafına geçelim.

Yazı: Fikret SEBİLCİOĞLU
CFE, SMMM, Cerebra Muhasebe Denetim Danışmanlık

Panama Belgeleri, eski ve bilinen bir problem olan paravan şirket (anonymous shell company) gerçeğini dünya-ya bir tokat gibi tekrar çarptı. Sahibi belli olmayan bu şirketlerin büyük bir kısmının yasal amaçlarının dışında kullanıldığı bir sır değildi. Ancak pratikte bu şirketlerin varlık nedeni olan gizlilik zırhından dolayı bu sorunun boyutlarını kimse tam olarak bilemiyor, tahmin edemiyordu. Panama Belgeleri işte bize bu fırsatı verdi.

“Finansal Gizlilik” genelde servet sahiplerinin medyanın odağında olmaktan kaçınmak istemeleri veya güvenliklerinin tehlikeye girebileceğinden endişe etmeleri gibi nedenlerle talep edilir. Konuya bu noktadan bakıldığında gizlilik anlaşılabilir gibi duruyor. Ancak Panama Belgeleri yasal olmayan birçok işlemin (vergi kaçırma, yolsuzluk, kara para aklama gibi) gizliliğin sağladığı şeffaf olmayan ve hesap verilmeyen karanlık ortamda ortaya çıktığını gösteriyor. Diğer bir deyişle Panama Belgeleri ile paravan şirketlerin yolsuzluğun bir aracı haline geldiğini görüyoruz.

GİZLİLİK, PARAVAN ŞİRKETLER ARACILIĞI İLE NASIL YAPILANDIRILIYOR?

Paravan şirketlere ilişkin bir problemden bahsediyorsak burada anah-tar kelime “gizlilik” olacaktır. Panama Belgeleri’nin de ortaya koyduğu üzere finansal gizlilik, vergi cenneti olarak bilinen (British Virgin Adaları gibi) veya şirket kurarken minimum bilgi talep eden yerlerde (Dalaware veya Nevada gibi) paravan şirket kurmak yöntemi ile sağlanabiliyor. Bu şirketler yaklaşık bir kaç saat içinde ve gerçek sahibinin (beneficial owner) adı geçmeden (gerçek şirket sahibinin güvendiği bir çalışanı, dostu, eşi, akrabası veya atanan bir temsilci müdürün ismi kullanılarak) rahatlıkla kurulabiliyor ve böylece şirketin gerçek sahibinin ismi hiçbir yerde geçmiyor. Bunun üstüne kurulan paravan şirketin sahibi olarak

PANAMA BELGELERİ, RUSYA BAŞKANI PUTİN’İN YAKIN ÇEVRESİNİN YÜKSEK TUTARDA PARAYI TÜM DÜNYADA DOLAŞTIRDIĞINI GÖSTERİYOR. İŞİN ARKASINDAN İSE PUTİN’İN ESKİ ARKADAŞLARINDAN VİYOLONSEL SANATÇISI SERGEY ROLDUGİN ÇIKIYOR.

farklı bir coğrafyada kurulan başka bir paravan şirket, hatta onunda ortağı yine farklı bir coğrafyada kurulan farklı bir paravan şirket gösterilince, işte gerçek sahibin amaçladığı gizlilik bu katmanlı yapı ile sağlanmış oluyor. Bu noktadan sonra kanun koyucuların veya denetçilerin bu yapıyı çözmesi oldukça zorlaşıyor. Yukarıdaki teorik anlatım Panama Belgeleri’nde Putin’in yakın çevresinin yaklaşık 2 milyar ABD Doları’nı gizlemesinde pratik karşılığını bulmuş durumda.

GİZLİLİK ZIRHININ YAPILANDIRILMASI: PUTİN VE YAKIN ÇEVRESİ

Panama Belgeleri’ne bakınca, Rusya Başkanı Vladimir Putin’in yakın çevresinin paravan şirketleri çok fazla

kullanarak yüksek tutarda parayı karmaşık bir şekilde tüm dünyada dolaştırdığı anlaşıyor. Aşağıda bu konuya ilişkin çarpıcı bir örnek sunuyorum:

10 Şubat 2011 tarihinde sahibi belli olmayan ve British Virgin Adaları’nda kurulu **Sandalwood Continental Ltd.** (Sandalwood) adında bir paravan şirket, yine kendisi gibi ve Kıbrıs’ta kurulmuş adı Horwich Trading Ltd. olan paravan şirkete 200 milyon ABD Doları kredi veriyor. Ertesi gün 11 Şubat 2011 tarihinde, Sandalwood bu kredi alacağına ilişkin hakları British Virgin Adaları’nda kurulu Ove Financial Corp. (Ove) adında başka bir paravan şirkete devrediyor. Kredi alacağının devri için Ove Sandalwood’a 1 ABD Doları ödüyor. Ama durun, henüz paranın kağıt üzerindeki yolculuğu bitmedi! Aynı gün yani 11 Şubat 2011 tarihinde Ove şirketi aynı krediye ilişkin tüm alacak haklarını International Media Overseas (Media) adında Panama’da kurulu başka bir paravan şirkete devrediyor. Media da Ove şirketine bu devir işlemi için 1 ABD Doları ödüyor. Kısaca 24 saatlik bir sürede kredi, (burada bahsedilmeyen diğer işlemler ile birlikte) kâğıt üzerinde, üç kıtayı iki banka ve dört paravan şirketi dolaşarak ve böylece para süreç içinde izlenemez duruma geliyor. Panama Belgeleri, Sandalwood şirketinin, Putin’in kasası olarak bilinen St. Petersburg’da kurulu Bank Rossiya’nın ana hissedarı ve başkanı tarafından kurulduğunu gösteriyor ve para bu finans kurumunu tarafından gizli dünyaya sokuluyor.

200 milyon ABD Doları tutarında-ki krediye ilişkin faiz alma hakkına sahip olan Media şirketi, kağıt üzerinde, Putin'in eski arkadaşlarından biri ve kızı Maria'nın vaftiz babası vi-yolonsel sanatçısı **Sergey Roldugin** tarafından kontrol ediliyor.

200 milyon ABD Doları tutarındaki kredi, Putin'e yakın kişilerin içinde olduğu ve Mossack Fonseca firması ile ilgili en az 2 milyar ABD Doları tutarındaki işlemlerin sadece bir kısmı. Gizli bir dokümandan yukarıda bahsedilen paraların bir kısmının, zamanında Rusya Devleti tarafından kontrol edilen ve Kıbrıs'ta kurulu VTB Bank tarafından sağlandığı anlaşıyor.

İHBAR MEKANİZMASI VE ARAŞTIRMACI GAZETECİLİĞİN GÜCÜ

Bilindiği üzere Panama Belgeleri'nin "John Doe" takma adıyla bir ihbarcı tarafından Süddeutsche Zeitung gazetesine, sonrasında konunun Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu'na (ICIJ) yansımısıyla, belgeler dünyada 100'den fazla medya kuruluşu tarafından incelendi. 11,5 milyon belgenin sızdığı düşünülürse bu araştırmanın devasa bir boyutta olduğu anlaşıyor. Belgelerin tek tek incelenmesi, bunların filtrelenmesi, birden fazla katmanlı yapıya sahip paravan şirketlerin izlerinin sürülmesi, tüm bağlantılı kişilerin tespit edilerek paravan şirketlerin gizlenen gerçek sahiplerine ulaşılması, bulguların özel veri tabanlarında işlene-

rek değerlendirme yapılabilecek hale gelmesi ve bize sunulması tek kelime ile büyük bir gazetecilik başarısı.

Panama Belgeleri'nin sızdırılması, suiistimallerin tespit edilmesinde en etkin yöntem olan ihbar mekanizmasının önemini de bir kez daha gösteriyor. **ACFE 2016 Küresel Suiistimal Çalışmasına** göre, incelenen 2410 vakada suiistimaller %40'lık bir oranla ihbar yöntemi ile tespit ediliyor. İhbardan sonraki en etkin yöntemin %16,5 ile iç denetim olduğu düşünülür ise ihbar mekanizmasının kritik önemi daha kolay anlaşılabilir.

Panama Belgeleri, Mossack Fonseca ile ilintili işlemlerde yaklaşık 214.000 paravan şirketin kurulduğunu, servetini bu paravan şirketler aracılığıyla saklayanların içinde 140 politikacı ve kamu görevlisi, bu kişilerin aileleri ve yakın çevresi, resim galeri sahipleri, suç örgüt liderleri ve futbolcular gibi çok farklı kesimlerden gerçek kişile-

PARAVAN ŞİRKET NEDİR?

Sertifikalı Suiistimal Uzmanları Derneğinin (Association of Certified Examiners) Suiistimal Rehberi paravan şirketleri, "Genellikle bir adres haricinde gerçek bir fiziksel mekana sahip olmayan, çalışan istihdam etmeyen ve bağımsız ekonomik değer yaratmayan kurumlar" olarak tanımlıyor. Bu özelliklere sahip şirketleri her zaman yasal olmayan veya kanun dışı işler yapan şirketler olarak görmemek gerekir. Örneğin bir paravan şirket, başka şirketlerin hisselerinin sahibi durumunda bir holding şirketi olarak veya ülkeler arası varlık transferlerinde kullanılmak üzere tamamen iş gerekliliklerinden ve yasal olarak kurulmuş olabilir. Ancak Panama Belgeleri'nin değerlendirildiği bu yazı kapsamında paravan şirketler, gerçek sahiplerinin finansal işlemlerini, servetlerini ve yaptıkları yolsuzlukları saklamak amacıyla kurulan şirketler olarak anılacaktır.

rin olduğunu ifşa ediyor.

Bu şaşırtıcı rakamlar aslında paravan şirket sisteminin normal bir iş yapış şekline döndüğünü ve kurumsallaştığını da gösteriyor. Panama Belgeleri'ndeki rakamların sadece Mossack Fonseca'nın içinde bulunduğu işlemlere ilişkin olduğunu ve vergi cennetleri de dahil dünyanın bir çok yerinde yüzbinlerce paravan şirketin kurulduğu düşünürsek, ortaya çıkan bu belgelerin buzdağının sadece görünen bir kısmı olduğunu düşünmek çok da yanıltıcı olmaz sanırım.

"ÖZDE" DEĞİL "SÖZDE" UYUM SÜREÇLERİ VE ÇÖKÜŞÜN BAŞLANGICI

Paravan şirketlerin kurulması ve banka hesaplarının açılması gibi faaliyetlerde müşterilerine hizmet veren Mossack Fonseca gibi aracı danışman firmalar (hukuk büroları, bankalar, mali müşavirlik firmaları gibi), yerel yasalar ve uluslararası sözleşmeler uyarınca şirketlerin gerçek sahiplerinin kara para aklama, vergi kaçırma, yolsuzluk ve yasal olmayan işlere karışıp karışmadıklarına dair bir inceleme (due diligence) yapmak zorundalar. Özellikle paravan şirketin görünür veya ismi gizli tutulan gerçek sahibi, devlet görevlisi ve bu kişilerin aileleri ile yakın çevresi gibi "siyaset ile ilişkili kişiler" ise (politically exposed persons), bu kişilerin yolsuzluğa bulaşıp bulaşmadıkları konusunda daha detaylı bir inceleme yapılması gerekmektedir. Bu durum bize gerçek sahibin isminin saklanması konusunun tamamen kontrolsüz bırakılmadığını gösteriyor.

Ancak Panama Belgeleri, Mossack Fonseca'nın kurduğu şirketlerin arkasındaki gerçek sahiplerinin çoğunu bilmediğini gösteriyor. Örneğin 2015 yılında yapılan bir iç denetim, Mossack Fonseca'nın Hint Okyanusu'nda bir vergi cenneti olarak bilinen Seyşeller'de kurdukları 14.086 paravan şirketin sadece 204'ünün gerçek sahibini bildiğini ortaya koymuştur. Kısaca Mossack Fonseca'nın kanunlara uyum noktasındaki süreci tamamen çökmüştür.

Yukarıda bahsettiğimiz üzere paravan şirketlerin var olma sebebi "gizlilik"tir. Kurulma anında ve sonrasında oluşturulan katmanlı yapı bu gizliliği perçinler. Bu nedenle paravan şirketlerde normal şartlarda dahi gerçek sahiplik bilgisine ulaşmak zor iken maksatlı olarak oluşturulan katmanlı yapı, incelemeleri hemen hemen imkansız hale getirmektedir.

Ayrıca belgeler bazı durumlarda aracı kuruluşların kendilerini ve müşterilerini korumak amacıyla şüpheli işlemleri gizlediklerini veya resmi muhasebe kayıtlarında manipülasyon yaptıklarını da göstermektedir. Panama Belgeleri'nde dikkat çeken bir husus da Britanya Virjin Adaları, Panama ve diğer vergi cennetlerinde kurulan ve gerçek sahibi belli olmayan paravan şirketlerin kurulmasında büyük bankaların aldığı önemli rol. Belgeler, UBS ve HSBC'nin de içinde olduğu bankaların yaklaşık 15.600 adet paravan şirket kurduğunu açık bir şekilde gösteriyor.

PANAMA BELGELERİ'NDE TÜRKİYE YOK!

Yayınlanan belgelerde Türkiye'nin içinde olduğu hiçbir işlem ve paravan şirket bulunmuyor. Bu iyi bir haber. Ancak bu konudan emin

olmadan önce sanırım biraz daha beklemek gerekecek. Belgeleri ifşa eden Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu'nun (ICIJ) yaptığı açıklamaya göre şu ana kadar yaklaşık 80 ülkeye ilişkin 370 gazeteci bu belgeleri inceledi. Kurum prensip olarak ilgili ülkenin belgelerini o ülkenin gazetecilerine incelettiriyor. Bu belgeleri inceleyen gazeteciler arasında Türk gazeteci yok. Kısaca belgelerin tamamı incelenmediği düşünüldüğünde, bu belgelerin içinde Türkiye ile ilgili belge var mı veya şu anda var da henüz Türk gazeteciler mi incelememi bu konu çok açık değil.

**BELGELERİ İFŞA
EDEN ULUSLARARASI
ARAŞTIRMACI GAZETECİLER
KONSORSİYUMU'NUN (ICIJ)
AÇIKLAMASINA GÖRE,
ŞU ANA KADAR YAKLAŞIK
80 ÜLKEYE İLİŞKİN 370
GAZETECİ BU BELGELERİ
İNCELEDİ. PRENSİP OLARAK
İLGİLİ ÜLKENİN BELGELERİNİ
O ÜLKENİN GAZETECİLERİ
İNCELEYOR ANCAK BELGELERİ
İNCELEYEN GAZETECİLER
ARASINDA NE YAZIK KI
TÜRKİYELİ GAZETECİ YOK.**

SADECE PARA DEĞİL VARLIKLAR DA GİZLENİYOR

Panama Belgeleri, paravan şirketler aracılığı ile dolaşan paranın bir anda karşımıza dünyanın önemli bir şehrinin en lüks semtinde bir mülke dönüşmüş olarak karşımıza çıkabileceğini gösteriyor. Kapa para ile mülk olarak paranın aklanması zaten bilinen bir yöntem. Hatta bu aklama ile bazı bölgelerde emlak fiyatlarının aşırı derecede arttığı da bilinen bir gerçek.

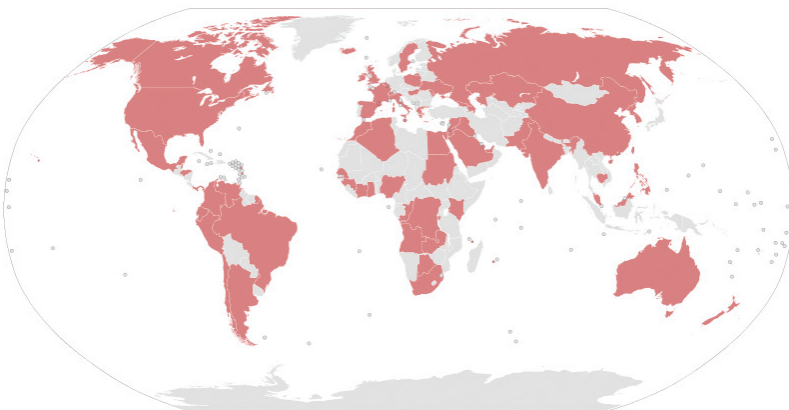
Örneğin **Pakistan Başbakanı Nawaz Sharif**'in oğulları **Hussain ve Hassan Nawaz Sharif** ile kızı **Mariam Saffar** British Virgin Adaları'nda en az dört adet paravan şirket kurmuş ve bu paravan şirketler aracılığı ile Londra'da Hyde Park'a bakan en az altı adet lüks mülk satın almışlar. Burada aklıma gelen üç soru var: (1) Varlıkları alırken kullanılan paralar Sharif ailesi tarafından çalışılarak kazanıldı ise neden para gizli tutuluyor? Eğer çalışılarak kazanılmadı ise, nasıl kazanıldı? Paranın kaynağı nedir? (2) Mossack Fonseca bu ilişkiyi bilerek neden sürece devam etti ve yasalara uygun bir iş yapmadı? (3) Bu mülkü Londra'da satanlar ve İngiltere'deki ilgili kişiler neden bu varlıkları alan gerçek kişileri merak etmedi ve sahibi belli olmayan bir paravan şirkete bu mülkleri sattı?

SON SÖZLER

Panama Belgeleri, paravan şirketler ile oluşturulan yapının; suçluları koruyan ve kara paranın istediği gibi dünyada dolaşmasını sağlayan; görünen ve yasal finansal sistemin yanında "paralel" olarak gelişen; hiçbir denetime ve şeffaflık uygulamasına maruz kalmayarak hesap vermeyen karanlık bir yapı haline geldiğini gösteriyor. Yolsuzlukla para kazananlar bu yolla kendilerini saklayarak işlerine devam edebiliyor; diktatörlük ve kleptokrasi (1) ile yönetilen ülkelerde siyasiler kendi ülkelerinin varlıklarını şahsi menfaatleri için kötüye kullanabiliyor.

Panama Belgeleri'nin paravan şirketlerle ilgili ciddi bir mücadele etkisi

Panama Belgeleri'nde İsmi Geçen Politikacı ve Ailelerinin Bulunduğu Ülkeler

■ İsmi Geçen ülkeler ■ İsmi Geçmeyen ülkeler (iş insanları ve ünlüler hariç)

yaratacağını düşünüyorum. Birçok ülkede belgelerden çıkan bulgular ışığında davalar açılmaya başlandı bile. Ayrıca **Uluslararası Şeffaflık Derneği** ve **Global Witness** gibi kâr amacı gütmeyen bağımsız kuruluşlar, -vergi cennetleri de dahil olmak üzere- dünyada kurulan tüm paravan şirketlerin gerçek sahiplerinin resmi bir tescile kaydedilmesini ve bu bilgilerin kamuya ifşa edilmesi konusunda çalışmalar yapıyor. Özellikle şu sıralar İngiltere kamuoyu bu konuyu oldukça detaylı bir şekilde tartışıyor. Yapılan araştırmalar İngilizlerin ağırlıklı bir kısmının vergi cennetlerine ilişkin şeffaflık uygulamalarının ivedilikle başlaması gerektiğini düşünüyor.

Dünyayı yeniden keşfetmeye gerek yok. Şeffaflığın olmadığı yerde yolsuzluk besleniyor ve büyüyor. Bu nedenle var olma sebebi gizlilik olan paravan şirketlerin bu kadar yoğun olduğu bir ortamda temiz bir yapı beklemek zaten safıktır olurdu.

“Paravan şirketlerdeki paraların kaynağı nedir?” sorusunun cevabının Panama Belgeleri kapsamında zamanla ortaya çıkacağını düşünüyorum. Aynı rüşvet parasının yaratılmasında olduğu gibi, paravan şirketlerdeki paranın nasıl yaratıldığı konusu da asıl kritik konu. Bu noktada paranın yaratıldığı coğrafyaya gitmek gerekecek ve eminim bu coğrafyalarda da yine ihbarcılara ve araştırmacı gazetecilere çok iş düşecek. Tabii ki ihbar kültürü ve araştırmacı gazeteci varsa!

Bilmem hatırlar mısınız ama The Dark Side of the Moon albümünün son şarkısı **Eclipse**’in son sözleri şöyle der: “*There is no dark side of the moon really. Matter of fact it’s all dark.*”

Yani, “Gerçekte ayın karanlık yüzü yoktur. Aslına bakarsan tamamı karanlıktır”. Peki sizce paravan şirketlerin sadece görmediğimiz yüzü mü yoksa tamamı mı karanlık? ✓

(1) Kleptokrasi, bir ülkede iktidarı ele geçiren bir ailenin ya da siyasal veya dini grubun, o ülkenin kaynaklarını sistemli olarak soyması demektir ve kısaca hırsızlar rejimi anlamına gelir, kaynak: Vikipedi Özgür Ansiklopedi.

PANAMA YA DA KAÇINILAN VERGİLER SONUCUNDA MAHRUM KALDIĞIMIZ HİZMETLERİN HESABI!

Yazı: Dr. M. Fevzi TOKSOY

Panama Papers olayının vergi kaçırma veya kaçınma boyutuna giremem. Uzmanı değilim. Bu kapsamda adı geçen ve toplumda belirleyici kararlar alan siyasi şahsiyetler adına da yorum yapacak bir şablon bulamıyorum. Uzmanlığım kurumsal etik

açısından bakmamı gerektiriyor. Bu kapsamda, Dünya’nın önde gelen ve ürünlerini hepimizin tükettiği şirketlerinin en az vergi verecek şekilde yapıldığı da bir sır değil. Panama Belgeleri, olsa olsa vergi cennetleri ile mücadelede ne kadar az yol kat edildiğini veya hiç yol kat edilmediğini tescilleyecektir. Vergi cenneti olan ülkelerin ne şeffaf bir vergi düzenlemesi, ne bilgi paylaşımına yönelik bir sistemleri, ne de kaçınılan veya kaçınılan vergiyle doğru orantılı makul ticari faaliyetleri bulunmakta. Dolayısıyla, bu belgelerin kamuya tam olarak arz edilmesi belki vergi cennetleri ile mücadele konusunda son çare olarak görülmüş olabilir. Teknolojinin geldiği noktada artık hiçbir veri güvencede değil. Hatta Dünya’nın siyasi liderlerinin dahi gizlilik konusunda ne kadar aciz oldukları yakın zamanda ortaya çıktı. Yeni Dünya düzeninde artık herhalde tüketiciye (veya oy verenlere) aldığı telefonun, spor ayakkabısının veya kahvenin vergi kaçınmadan kaynaklanan olması gereken fiyatı şeffaf bir şekilde hesaplanarak

sunulacaktır. Yeni yafta bu olmalı diye düşünüyorum. Yani, aldığınız ürünün, vergisi tam olarak ödenseydi aynı kâr marjıyla fiyatı ne olurdu sorusunun cevabı önemli. Zira, biz tüketiciler, adil bir rekabet ortamında kaliteli ve makul

fiyatlı ürünlerin bir yarış sonucunda bizlere sunulduğunu varsaymak zorundayız. Bu yarışın bekçisi olarak da rekabet kanunları, teknik yeterliliğe yönelik mevzuatlar ve sair düzenlemelerin etkin bir biçimde uygulanması gerekmektedir. Dünya zaten piyasalarda konsolide olmuş global faaliyet gösteren az sayıda oyuncunun eline teslim olmuşken, bu belgeler ile bu şirketlerin aralarında bir yarış olduğuna yönelik şüpheli bir ortam doğdu. Demek ki artık tüketici şu soruyu da sormalı: **Kaçınılan vergiler sonucunda mahrum kaldığımız hizmetlerin hesabını kim verecek?**

Zira, vergilerin birincil müşterisi de, devletinden o vergiler karşılığında hizmet bekleyen vatandaşlardır. Üzücü olan husus, gerek siyasette, gerekse de ticari hayatta önemli deşifre olaylarının arkasında yine meşruiyeti sorgulanacak sızıntıların olması. Keşke bu süreçler bu sorunlara merhem olmak üzere oluşturulan uluslararası kurumlar bünyesindeki çalışmalar neticesinde onarılacak ve kamuoyu ile paylaşılsın.